

Afganisztán tanulsága

Dr. Navracsics Tibor

Noha az Európai Unió közvetlen módon nem érintett sem az Afganisztánban korábban zajlott hadműveletekben, sem pedig a mostani kivonulásban, az uniós intézmények életét is felkavarták az ott zajló események. Nem csupán azért, mert a tagállamokon keresztül az Európai Unió is megérezte az amerikaiak által kezdeményezett evakuáció traumatikus jellegét, hanem azért is, mert az elmúlt napok ismét teljes hőfokra hevítették az Európai Unió stratégiai autonómiájának szükségességével kapcsolatos vitát.

Egy héttel a hivatalos európai belpolitikai szezonnyitó előtt nem vállal túlságosan nagy kockázatot, aki arra fogad, hogy az Afganisztánban zajló események és ezekkel kapcsolatban a stratégiai autonómia kérdésköre jól látható helyet foglal majd el Ursula von der Leyennek az Európai Unió állapotáról szóló, az Európai Parlamentben elmondandó beszédében. Az európai integráció előtti kihívásokat felvázoló beszédnek szinte kötelességszerűen foglalkoznia kell ezzel a témával, hiszen talán sohasem volt ennyire kézzelfogható a távolság a globális nagyhatalmi szerepről ábrándozó Európai Unió vágyai és a prózai valóság között: az afganisztáni helyzet kezelésében az Európai Unió még lábjegyzetnyi szerepet sem kapott.

A szövetséges erők Afganisztánból kivonulása fájdalmasan emlékeztette az Európai Uniót arra, hogy a stratégiai dokumentumok ellenére is a nagyhatalmi státusz még csillagászati távolságra van a megvalósulástól. Mint ahogyan az események kapcsán a NATO is kénytelen volt tudomásul venni, hogy a katonai szövetség továbbra is alapvetően az Amerikai Egyesült Államok érdekeitől és együttműködési készségétől függ.

Talán éppen ez a politikai frusztráció adott új dinamikát az Európai Unió stratégiai autonómiájáról szóló vitának. Erre utal legalábbis a tény, hogy Charles Michel, az Európai Tanács elnöke szeptember másodikán három pontban [foglalta össze](#) az Európai Unió számára megszívlelendő tanulságokat az afgán válság kapcsán. Michel első tanulságként hangsúlyozza, hogy ebben a történelmi okok által alapvetően meghatározott helyzetben érzékeny, kifinomult és fenntartható megoldást kell találni. Számára a második tanulságot az jelenti, hogy az Európai Unió globális szerepvállalásához arra is szükség van, hogy tagállamai megegyezésre jussanak a legalapvetőbb világpolitikai kérdések értelmezésében. Harmadik tanulságként pedig már az afganisztáni válság szolgáltat eklatáns példát: ha az Európai Unió nem akar alárendelt, senki által figyelembe nem vett szerepet játszani, akkor meg kell erősíteni - egészen pontosan meg kell teremteni - az EU stratégiai autonómiáját.

Az európai diplomácia sok vihart látott főképviselője, Josep Borrell egy nappal Michel beszédét megelőzően jelentette meg publicisztikáját a New York Timesban. A [cikk](#) tárgya

és mondanivalója is megegyezik az Európai Tanács elnökének beszédével, a publikálás helye pedig azt sejteti, hogy az Európai Bizottság a hivatalban lévő amerikai demokrata elitnek akarja nyilvánvalóvá tenni globális ambícióit.

Borrell számára is az afganisztáni válság elsőszámú tanulságát az jelenti, hogy hiányzik - ahogyan ő nevezi - a közös stratégiai kultúra, azaz a világban jelentkező fenyegető jelenségek közös értelmezésének és megválaszolásának technikája. Ezt szolgálja a Bizottság által kidolgozandó [Európai Stratégiai Iránytű](#), amely az Európai Unió globális szerepvállalásának önértelmezéséhez nyújt segítséget. A másik eszköz, amely támaszt nyújt az Európai Unió világpolitikai ambícióihoz, az [Európai Védelmi Alap](#), amely közel nyolc milliárd eurós költségvetéssel fog gazdálkodni az elkövetkező költségvetési időszakban. Ugyancsak ezt a célt szolgálja az a kétszáz millió eurós humanitárius segély is, amelyet az Európai Bizottság juttat el a nélkülöző afganisztáni társadalomnak.

A válság tehát - mint láthatjuk - ismét stratégiai jelentőségű és távlatú tervekre ösztönözték az európai stratégiai autonómia megteremtését pártolókat. Hogy ezekből az ambíciókból mennyi valósul meg, az nagy mértékben attól függ, hogy a stratégiai autonómia kérdése mennyire foglal el jelentős teret von der Leyen beszédében.

2021.09.09.

